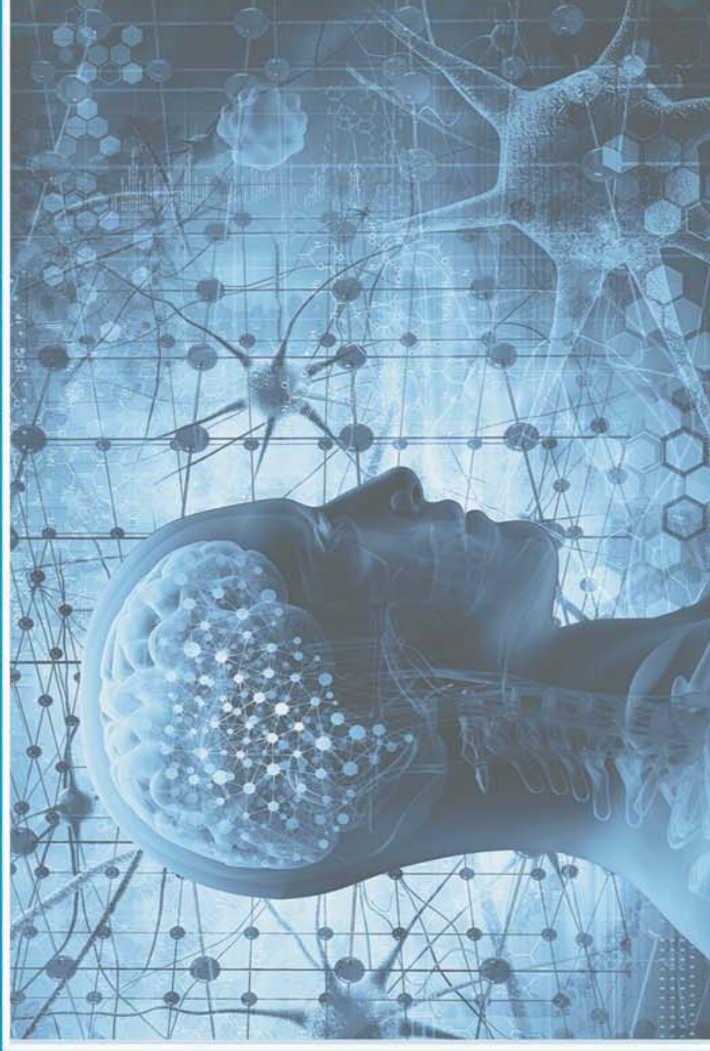

МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA
W KONINIE

ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Матеріали II Міжнародної наукової інтернет-конференції
Дрогобич, 25 лютого 2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ, ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
Кафедра психології
Лабораторія моделювання освітніх технологій
PAŃSTWOWA WYŻSZA SZKOŁA ZAWODOWA W KONINIE
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»
Кафедра загальної та клінічної психології
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
Кафедра практичної та консультативної психології

МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ

Матеріали II Міжнародної наукової інтернет-конференції

**25 лютого 2020 року
Дрогобич**

Дрогобич, 2020

**УДК 159.9 (08)
М54**

Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки. Збірник статей учасників Другої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки» (25 лютого 2020 р., м. Дрогобич). Редактори-упорядники: М.В. Савчин, А.Р. Зимянський – Дрогобич: «Швидкодрук», 2020. – ...с.

Рецензенти:

О.І. Климишин – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної психології та психології розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

С.Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені Антона Макаренка.

У збірнику статей учасників Другої Міжнародної наукової інтернет-конференції «Методологічні, теоретичні та практичні проблеми психологічної науки» (25 лютого 2020 р., м. Дрогобич) аналізуються методологічні, теоретичні, прикладні і практичні проблеми психології особистості та психології освіти. Для науковців, викладачів, практичних працівників, аспірантів та студентів.

Редакційна колегія: доктор психологічних наук, професор **Мирослав Савчин**, кандидат психологічних наук, доцент **Андрій Зимянський**.

М.В. Савчин, А.Р. Зимянський, 2020
Автори статей, 2020

Іванна Андрійчук

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
ivanna.andriychuk@gmail.com*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Найважливішою соціальною вимогою до вищих навчальних закладів є орієнтація освіти не тільки на засвоєння студентами певної суми професійних знань, а й на розвиток їх особистості, пізнавальних і творчих здібностей, успішної соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці. Для системи освіти першочерговою є проблема навчальної адаптації студентів. Від успішності навчальної адаптації на молодших курсах вузу багато в чому залежать подальша професійна кар'єра та особистісний розвиток майбутнього фахівця. Саме це дає усвідомлення про необхідну якісну адаптацію студента у вищій школі.

Як відомо, проблемі соціально-психологічної взаємодії особистості та суспільства, функціонування особистості у великих і малих соціальних групах, пошукові дієвих методів впливу на процес соціалізації особистості присвячували наукові роботи як зарубіжні (Ч. Кулі, Г. Мід, А. Асмолів Дж. Морено, Г. Тард, Г. Андреєва, О. Донцов, Є. Кузьмін, Р. Кричевський, Р. Немов, А. Петровський, Б. Паригін, О. Шорохова), так і українські психологи (Л. Орбан-Лембрик, М. Пірен, Л. Гармаш, Н. Любченко, О. Венгер, О. Гречишкіна, О. Прудська, В. Гамов, І. Шаповал та ін.).

Метою статті є дослідження психологічних особливостей адаптації студентів у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Сфера університетського навчання є найбільш відповідальною ланкою професійної підготовки фахівців у ланцюзі освітньої системи. Першорядне завдання вищої школи – допомогти студентам оволодіти засобами мислення і діяльності. Вузівська освіта є, як відомо, завершальним етапом процесу загальноосвітньої підготовки й основною стадією спеціалізації, професійної підготовки. Від якості організації процесу навчання на цій стадії багато в чому залежить подальше комфортне перебування людини в майбутній професійній діяльності, її готовність вирішувати нетипові, нестандартні проблеми у виробничих і комунікативних ситуаціях, а також її суб'єктне буття в процесі взаємодії з іншими людьми [4].

Вступаючи до вищого навчального закладу, студенти стикаються із проблемами, що пов'язані з недостатньою психологічною готовністю до нових умов навчання, з руйнуванням роками вироблених установок, навичок, звичок, ціннісних орієнтацій вихованців середньої школи і виробничих колективів, втрати роками закріплених взаємин з колективом та формуванням нових навичок, а також з невмінням здійснювати психологічну саморегуляцію власної діяльності та поведінки.

Саме в студентському віці відбувається перегляд ціннісно-духовних категорій, аксіологічна переорієнтація. Посилюється усвідомленість, об'єктивна позитивізація мотивів поведінки. Формуються і зміцнюються позитивні особистісні риси — відповідальність, почуття обов'язку, цілеспрямованість, наполегливість, самостійність, уміння регулювати свої почуття, бажання, схильності [3].

З вивчених джерел можна зробити висновок, що адаптація студентів у ЗВО – це складний, динамічний і багатосторонній процес, пов'язаний з психологічною перебудовою діяльності та поведінки студента в нових для нього умовах вузу. «У процесі адаптації особистості, колективу, – не стільки набуваються нові властивості, якості, скільки перебудовуються ті, що вже є» [1, с. 37].

Основними психологічними механізмами перебудови діяльності та свідомості студентів можна назвати: самопереконавання, самонавіювання, самоуправління, самозаохочення, самопримус, самоствердження та інші. За допомогою цих механізмів особистість здійснює свідомо саморегуляцію своєї діяльності відповідно до нових її видів та умов. Через ці механізми здійснюється інтеріоризація особистістю нових умов і потреб до діяльності, мотивування їх здійснення, створення уявлень про необхідні дії, спонування до їх реалізації, вироблення потрібних засобів діяльності та поведінки в нових умовах. Усі ці механізми перебувають у взаємозв'язку і взаємодіють, виявляючи психологічний зміст і характер діяльності та поведінки людини в нових обставинах. Зі вступом до вищого навчального закладу юнаки і дівчата потрапляють у нові, незвичні для них умови, що неминуче спричиняють зміни динамічного стереотипу і пов'язаних з ними емоційних переживань.

Саме тому, діагностика соціально-психологічної адаптації особистості студента - одне із найбільш актуальних завдань сучасної практичної психології у вищій школі. Однак ця сфера одночасно є найменш розроблена, і багато в чому методично

неясна. Проблема полягає не тільки у відсутності надійних і валідних методик, а й в розмитості і невизначеності принципів діагностики адаптації [2]. При дослідженні порушень у адаптації перш за все беруться до уваги такі параметри як поведінка, рівень напруги, фрустрація, тривожність, переживання стресу, агресивність.

З метою виявлення особливостей соціально-психологічної адаптації у студентів ЗВО нами був підібраний комплекс діагностичного інструментарію, а саме: методика «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком), що дозволяє визначити показники рівнів чотирьох блоків психічних станів: тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності; методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда, що спрямована на вивчення особливостей соціально-психологічної адаптації та пов'язаних із цим рис особистості; багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» (МЛО-АМ) А.Г. Маклакова і С.В. Чермяніна призначений для оцінки адаптаційних можливостей людини через оцінку психологічних характеристик, що є найбільш значущими для регуляції психічної діяльності і процесу адаптації; питальник «Адаптивні стратегії поведінки» (АСП) Н.М. Мельникової спрямований на вивчення індивідуальних переваг у виборі стратегій поведінки в проблемних ситуаціях соціальної взаємодії, поєднання стратегій в індивідуальній поведінці характеризує стиль адаптації особистості. Дослідження проводилось на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. У дослідженні взяло участь 72 студенти-першокурсники.

Аналіз даних, отриманих в ході проведення методики «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком) показав, що у більшості студентів спостерігається середній рівень за усіма показниками психічних станів. Найвищий показник середнього рівня у стану тривожності, він становить 58,4%. Було також виявлено, що 20,8% студентів мають високий рівень тривожності, до цього рівня відносяться студенти, які відчують напругу або нервозність. Дані свідчать про те, що у більшості студентів присутній стан тривожності, що є типовим в перші місяці навчання, коли процес адаптації проходить не дуже вдало. Будь-яка нестабільність, порушення звичного ходу подій може привести до розвитку тривожності. Високий показник середнього рівня має також стан фрустрації – 51,4%.

Варто відмітити, що у 33,3% студентів високий показник агресивності, що свідчить про явні проблеми у процесі їхньої адаптації. В той же час високий показник 36,2% присутній у стані ригідності, що свідчить про утруднення в зміні наміченої суб'єктом програми діяльності в умовах, які об'єктивно вимагають її перебудови, що безперечно вказує на факт проблеми протікання процесу адаптації. Підтверджуючи це відмітимо, що менша кількість студентів має показники низького рівня. Так як високий рівень усіх цих станів свідчить про проблеми у процесі соціально-психологічної адаптації, можна говорити про те, що низький рівень буде свідчити про якісне протікання процесу адаптації першокурсників до умов навчання у вищій школі.

Як зазначалось раніше, проходячи процес адаптації, студент відчуває певні труднощі та пов'язані з цим неприємні психічні стани, такі як: тривожність, фрустрація, агресивність і ригідність. Це не завжди свідчить про дезадаптацію та є сигналом про необхідність роботи із такими студентами.

За результатами методики діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда можна констатувати те, що високий рівень соціально-психологічної адаптації притаманний 18% студентів, середній – 30%, а низький рівень – 52%. Аналіз вказує на те, що у більшій частині досліджуваних рівень адаптації нижче норми. Такі показники свідчать про те, що і у ЗВО і у школі проводиться недостатня робота щодо підготовки дітей до нового стилю життя.

Висновки. Підсумовуючи дослідження особливостей процесу адаптації виявили, що у студентів виникають серйозні проблеми з процесом адаптації. Саме тому існує необхідність у роботі зі студентами першого року навчання, організації та керівництві самостійною навчальною роботою студентів, розробці та запровадженні шляхів її раціоналізації та оптимізації, що допоможе оптимізувати даний процес. Діагностика соціально-психологічної адаптації студентів першого курсу є дуже важливою, тому що вона дає змогу виявити та вчасно попередити негативні наслідки, що можуть виникнути в разі дезадаптації студентів. Це постійний стан тривожності та агресивності, депресії, низька успішність та подальші проблеми вже у професійній діяльності. Встановлено, що ефективність, успішність навчання багато в чому залежить від можливостей студента освоїти нове середовище, в яке він потрапляє вступивши до вузу. Тому психологічній службі ЗВО необхідно приділяти більше уваги

розробці методологічного інструментарію спрямованого на оптимізацію процесу адаптації студентів першого року навчання, що і буде перспективою подальших розвідок.

Список використаної літератури

1. Буяльська Т. Б. Робота кураторів академічних груп у вищому навчальному закладі: методичний посібник. Вінниця. 2010. 154 с.
2. Дубовицкая Т.Д. Методика исследования адаптированности студентов в вузе. URL: <http://www.psyedu.ru/journal/2010/1/Dubovitskaya.phtml>
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Київ. 2005. 486 с.
4. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам. Вип. 3 / уклад. Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова, О. Є. Поліванова, С. Г. Яновська, С. М. Куделко. Харків. 2013. 88 с.

Jakub Bartoszewski

PhD., Prof. State University of Applied Sciences in Konin
<https://orcid.org/0000-0002-3914-6379>

PSYCHOTERAPIA MOŻLIWOŚCI JAKO ELEMENT RESOCJALIZACJI WIEŻNIÓW SKAZANYCH ZA PRZEMOC DOMOWĄ

Abstract

In the proposed article we tackled the issues of psychotherapy of possibilities in the context of disorders classified in ICD-10. We used the empirical method using proprietary tools and psychology tests. The research material was subjected to statistical analysis. The results are presented in the article.

Keywords

psychotherapy; effectiveness of psychotherapy

Tytułem wstępu

Poruszając problematykę związaną z psychoterapią osób skazanych za przemoc domową, postawiono tezę, że psychoterapia możliwości niweluje zachowania agresywne osób, które popełniły przestępstwo tak zwane przemocowe. Psychoterapia możliwości jest modalnością opartą m.in. psychoterapii analitycznej, poznawczej, poznawczo-behawioralnej (Bartoszewski, 2012, 2014, 2015). Proponowany model lokuje się w nurcie eklektycznym. Podstawowym założeniem jest twierdzenie, że zaburzenia osobowości wyrastają z napięcia między niezaspokojonymi potrzebami w okresie socjalizacji pierwotnej a tzw. negatywnymi postawami rodzicielskimi, takimi jak